

Implantatie ITB-pomp bij de behandeling van spasticiteit

(Intrathecale Toediening van Baclofen)

Neurologie, Neurochirurgie, Revalidatiecentrum Leijpark

Inhoudsopgave

Klik op het onderwerp om verder te lezen.

ITB in het kort	1
De ITB-pomp	2
Vorbereidingen thuis	3
De operatie	3
Na de operatie	3
Risico's	3
Ontslag uit het ziekenhuis	4
Leven met de pomp	4
Controleren van de pomp	4
Leefregels en verantwoordelijkheden	5
Waar moet u op letten?	6
Huidverzorging	7
Verhinderung	7
Tot slot	7
Belangrijke telefoonnummers	7

U bent in aanmerking gekomen voor implantatie van een pomp voor de behandeling van uw spasticiteit. Dat wil zeggen dat u een succesvolle proefperiode achter de rug hebt. Tijdens de proefperiode heeft u kunnen ervaren wat ITB voor u kan betekenen. In deze brochure krijgt u uitleg over de pompimplantatie en de daaropvolgende periode.

ITB in het kort

De afkorting ITB staat voor Intrathecale Toediening van baclofen. Het medicijn baclofen zorgt voor spasmevermindering. Bij ITB wordt baclofen toegediend via een slangetje in het vocht rondom het ruggenmerg, ook wel intrathecale ruimte genoemd. Deze manier van toedienen maakt het mogelijk om met een lage dosis baclofen spasmevermindering te krijgen, waardoor de kans op bijwerkingen kleiner wordt.

De ITB-pomp

Het permanente ITB-pompsysteem, de Synchromed II™, wordt anders dan bij het proefsysteem, in zijn geheel in het lichaam geïmplant. Het systeem bestaat uit een pomp en een verbindingsslangetje tussen de pomp en de intrathecale ruimte. De ITB-pomp is een metalen schijf van ongeveer 9 cm doorsnede en 2 cm dik met een reservoir van 20 milliliter waarin de baclofen wordt opgeslagen. Er bestaat ook een 40 ml pomp (zie afbeelding), maar deze wordt zelden gebruikt. In het midden van de pomp zit een vulopening die is afgedicht met een zelfsluitende siliconendop. Via deze vulopening wordt de pomp periodiek gevuld doormiddel van een speciale naald die de siliconendop niet beschadigt. Het aanprikken van de vulopening gebeurt door de huid van uw buik.

De pomp kan van buitenaf met een computer, programmer genaamd, ingesteld worden. De programmer communiceert via een programmeerkop met uw pomp. Het programmeren van de pomp is pijnloos. Het bijvullen en afstellen van de ITB-pomp gebeurt in het Revalidatiecentrum Leijpark (RCL) door speciaal opgeleide revalidatieverpleegkundigen en de revalidatiearts, tenzij u na implantatie elders behandeld wordt.

De ITB-pomp wordt over het algemeen links of rechts in de buikwand geplaatst. Doordat de pomp vlak onder de huid wordt geïmplant zal deze zichtbaar zijn als een bolling onder de huid, maar is in de regel niet zichtbaar onder de kleding. Het is belangrijk dat het positioneren van de pomp zorgvuldig gebeurt, zodat het niet uw lichaamsfunctie beperkt, zoals b.v. zitten of uw dagelijkse verzorging.

Vorbereidingen thuis

Aangezien de operatie onder algehele verdoving (narcose) plaatsvindt, moet u nuchter zijn. Dit houdt in dat u voor de operatie niet meer mag eten, drinken en roken. Meer informatie kunt u lezen in de brochure *'Een ingreep onder anesthesie'*.

Als u medicijnen gebruikt, neem deze dan ook in op de dag van de operatie. Denk er aan om voldoende medicijnen mee te nemen voor de duur van de opname.

Als u bloedverdunnende medicijnen gebruikt moet u met de inname hiervan voor de ingreep in overleg met de neurochirurg stoppen.

Het beste kunt u 's morgens voor u naar het ziekenhuis gaat, baden of douchen. Draag geen make-up. De kleur van de huid geeft de anesthesioloog belangrijke informatie over uw lichamelijke toestand tijdens de narcose.

Tijdens de operatie mag u geen sieraden dragen, ook geen trouwring.

Waardevolle spullen kunt u beter thuislaten.

De operatie

U wordt op de afdeling Neurochirurgie, etage D, opgenomen. De opname duurt minimaal 2 dagen.

Op de verpleegafdeling wordt u gereedgemaakt voor de operatie. Vervolgens wordt u naar de operatie-afdeling gebracht. De operatie gebeurt onder algehele verdoving (narcose) en tijdens de operatie ligt u op uw zij.

De pomp wordt via een snee in de buikwand ingebracht. Het verbindingsslangetje tussen de pomp en de rug wordt met een speciale tunnelnaald onder de huid gebracht. Via een klein sneetje in de rug wordt het uiteinde van het verbindingsslangetje in de intrathecale ruimte gelegd. Aan het einde van de operatie worden de wondjes gehecht. De hechtingen worden na een week op de polikliniek Revalidatie verwijderd.

Na de operatie

Na de operatie wordt u naar de uitslaapkamer gebracht. De pomp is dan al gevuld met baclofen en zal direct na de operatie opgestart worden met behulp van de programmer. Het zal minimaal 30 minuten tot 24 uur duren voordat u effect van de baclofen kunt gaan waarnemen.

Op de uitslaapkamer wordt ook de medicatie die nodig is om wondpijn te bestrijden, ingesteld. Wanneer de anesthesioloog hier toestemming voor geeft, wordt u teruggebracht naar de verpleegafdeling.

Risico's

Een enkele keer kan het voorkomen dat er langs het slangetje in de rug een beetje hersenvocht lekt, waardoor hoofdpijn ontstaat. De hoofdpijn verergert wanneer u van houding verandert, bijvoorbeeld door te gaan zitten of lopen. Meld dit aan de verpleegkundige, zodat de hoofdpijn bestreden kan worden.

Dagelijks wordt de dosis vloeibare baclofen verhoogd en na een paar dagen is het in een uitzonderlijk geval mogelijk dat u last krijgt van bijwerkingen. Deze verschijnselen zijn een slap gevoel, slaperig,

duizelig, misselijk, dubbelzien en hoofdpijn. Als u deze verschijnselen bij uzelf waarneemt, meld dit dan bij de verpleging.

Het slangetje dat bij u wordt ingebracht, is een voor het lichaam vreemd voorwerp. Hoewel de kans op infectie klein is, is die kans wel aanwezig. De verschijnselen van een dergelijke infectie, hersenvliesontsteking of meningitis geheten, zijn hoofdpijn, pijn bij het buigen van nek en koorts.

Ontslag uit het ziekenhuis

In het begin zal het gebied rondom de pomp in uw buik gevoelig zijn, dit zal gedurende drie maanden in afnemende mate verdwijnen. Bij het ontslag uit het ziekenhuis krijgt u instructies van de verpleegkundige en twee afspraken. De eerste afspraak is in het RCL bij de revalidatieverpleegkundigen voor controle van de wondjes en de pomp. De tweede afspraak is bij de neurochirurg voor controle, 6 weken na de ingreep.

Soms is het noodzakelijk dat aansluitend aan de opname in het ziekenhuis een revalidatieperiode in het RCL voor u wordt gepland. De revalidatiearts zal dit met u bespreken na de proefbehandeling.

Leven met de pomp

De revalidatiearts zal in samenwerking met de revalidatieverpleegkundigen de hoeveelheid baclofen aanpassen totdat de beste instelling is bereikt. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat u 's nachts meer hinder van spasticiteit ondervindt en daarom dan meer baclofen nodig hebt. Het is mogelijk om een dag/nachtritme in de pomp te programmeren.

Pas nadat bij u de ideale dosering en instelling van de pomp gevonden zijn, zal in overleg met de revalidatiearts de orale medicatie voor uw spasticiteit afgebouwd worden. De ideale instelling en het afbouwen van de orale medicatie kan enkele maanden in beslag nemen.

De pomp werkt op een batterij. Als deze leeg is, zal de pomp vervangen moeten worden. De batterij in de pomp gaat ongeveer 7 jaar mee. De gesteldheid van de batterij wordt door de revalidatieverpleegkundige gecontroleerd met de programmer.

Controleren van de pomp

Het vullen van de pomp gebeurt volgens afspraak op de polikliniek Revalidatie in het revalidatiecentrum. Hoe vaak dat gebeurt, hangt af van de dosering en de concentratie van de baclofen. Wanneer de ideale pompinstelling is gevonden is dit ongeveer één keer in de 3 á 4

maanden. Tijdens het vullen van de pomp controleert de revalidatieverpleegkundige uw pomp en indien nodig stelt ze met behulp van de programmer deze bij.

Leefregels en verantwoordelijkheden

De ITB-pomp doet z'n werk automatisch, toch is het belangrijk dat u alert bent op ongebruikelijke reacties van uw lichaam. De veranderingen waarop u moet letten, worden door de revalidatiearts en revalidatieverpleegkundige uitgelegd. Volg de aanwijzingen goed op en vraag nogmaals om uitleg als u of een familielid en/of begeleider het niet begrepen hebt. Door onder- of overdosering van baclofen kunt u zich anders gaan voelen.

Bijwerkingen die kunnen optreden zijn:

- slaperigheid, sufheid, duizeligheid;
- moeite met spreken;
- toenemende spierslakte;
- hoofdpijn, misselijkheid en braken;
- dubbelzien;
- toenemend spasme.

Als u één van deze klachten waarneemt, waarschuw dan tijdens kantooruren de polikliniek Revalidatie in het Libra Revalidatie & Audiologie centrum, Locatie Leijpark; **Telefoonnummer: (088) 313 33 30.**

Alleen voor zeer dringende gezondheidsproblemen kunt u buiten kantooruren en in het weekend telefonisch contact opnemen met de afdeling Spoedeisende Hulp van het ETZ, locatie ETZ Elisabeth.

Als u de verpleegkundige van de afdeling Spoedeisende Hulp spreekt, zeg dan duidelijk dat u de volgende instructies hebt gekregen:

Ik heb instructies gekregen om bij gezondheidsproblemen telefonisch contact op te nemen:

- Op maandag t/m donderdag moet u nadrukkelijk vragen naar de **dienstdoende arts-assistent neurochirurgie.**
- Op vrijdag t/m zondag moet u nadrukkelijk vragen naar de **dienstdoende arts-assistent neurologie.**
- Om doseringsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen is het belangrijk dat u op alle afspraken verschijnt.

- Het is belangrijk dat uw familie en/of begeleiders op de hoogte zijn van de mogelijke bijwerkingen van ITB en hoe ze moeten handelen in nood bij een onder- of overdosering van baclofen.

Alarmsignalen van de pomp

Als u piepgeluiden hoort die uit de pomp afkomstig zijn, neem dan contact op met de polikliniek Revalidatie. De pomp begint te piepen om u en de arts te waarschuwen dat de pomp gecontroleerd dient te worden. De pomp kan 2 verschillende alarmsignalen geven namelijk:

- **Ééntonig alarmsignaal:** De pomp is bijna leeg en moet bijgevuld worden of de batterij van de pomp is bijna leeg.
- **Tweetonig alarmsignaal:** De pomp staat stil. In dit geval dient u onmiddellijk contact op te nemen met de revalidatiearts of buiten kantoor tijd met de afdeling Spoedeisende Hulp van het ETZ, locatie ETZ Elisabeth.

Waar moet u op letten?

- **Elektrische apparatuur**
Huishoudelijke apparatuur, zoals magnetrons, inductiekookplaten, geluidsapparatuur en computers beïnvloeden de pomp niet. Het is wel verstandig om uit de buurt van industriële apparatuur te blijven en van zeer sterke magneten, zoals in geluidsboxen bij popconcerten.
- **Medische onderzoeken**
Röntgen-, isotopen- en echo-onderzoek beïnvloeden de pomp niet.
- **MRI-onderzoek**
Als u een MRI onderzoek moet ondergaan, is het belangrijk dat u dat in overleg doet met de polikliniek Revalidatie. Na de MRI moet uw pomp gecontroleerd worden, want er bestaat een kans dat de pomp na de MRI stil staat. Zorg ervoor dat u, binnen 2 uur na de MRI, een afspraak hebt bij de polikliniek Revalidatie. Er wordt gecontroleerd of de pomp op de juiste manier weer gestart is.
- **Niersteenvergruizer**
Alleen in overleg met de revalidatiearts vooraf.
- **Warmte en druk**
Als u activiteiten gaat ondernemen die de druk en temperatuur van de pomp beïnvloeden, is het verstandig om vooraf contact op te nemen met uw behandelend arts. Een voorbeeld van activiteiten zijn:
 - diathermie bij operaties;
 - bepaalde diepte-warmte therapie bij de fysiotherapeut;
 - hogedrukkamer behandeling bij bepaalde infecties of duikongelukken;
 - diepzeeduiken;

- een bezoek aan de sauna of het nemen van een warm bad of douche, geeft geen problemen.
- **Vakanties**
Wanneer u met vakantie gaat, zorg er dan voor dat uw pomp ruim voldoende gevuld is. Zorg ervoor dat u uw kaartje met pompgegevens bij u hebt. Het kan zijn dat de ITB-pomp de metaaldetector bij vluchthavens activeert. De metaaldetector heeft geen invloed op uw pomp.

Huidverzorging

U moet de wond 10 dagen droog houden. U mag dus niet douchen. U moet dagelijks de pleister verwisselen; deze zijn verkrijgbaar bij een apotheek. Na 10 dagen mag u weer douchen, maar nog niet in bad.

Als de operatiewonden zijn genezen, is er geen speciale zorg voor de huid meer nodig. Wel dient knellende kleding rond het gebied van de pomp vermeden te worden, omdat dit de huid kan beschadigen. U mag niet aan de pomp trekken of de pomp ronddraaien, want ook dit kan zowel schade aan de huid en als aan de onderhuidse katheter veroorzaken.

Verhindering

Als u door ziekte of andere redenen verhinderd bent om op de operatiedatum in het ETZ te verschijnen, neem dan zo snel mogelijk contact op met het secretariaat Neurochirurgie.

Tot slot

Als u na het lezen van deze brochure nog vragen hebt, kunt u tijdens kantooruren contact opnemen met de polikliniek Revalidatie. Voor en na de operatie zal er ook gelegenheid zijn om uw vragen te beantwoorden.

Belangrijke telefoonnummers

ETZ (Elisabeth-Tweesteden Ziekenhuis): (013) 221 00 00

Locatie ETZ Elisabeth Neurocentrum: (013) 221 01 40
Route 42

Polikliniek Revalidatie: (088) 313 33 30
Route 85

Spoedeisende Hulp: (013) 221 80 10
Route 53